

Benátské lodní kanony, Krétská válka a 354 let jednoho zapomenutého výročí

8.9.2023 - | Vojenský historický ústav Praha

Ve sbírce Vojenského historického ústavu Praha je šest bronzových benátských lodních děl ze 16. století - dvě předovky a čtyři zadovky. Dalších pět děl se nachází v expozici zámku Dětenice, jedno je vystaveno v muzeu na hradě ve Strakoniciích a tři děla jsou v Royal Artillery Museum ve Woolwichi.

„Víme kdy, kdo a kde odlil jednotlivé benátské kanony. A to díky práci historičky Victorie Avery, která tyto detaily objevila v benátských archivech,“ řekl Petr Čech, který v rámci své přednášky ukázal i podrobné rodinné vazby těch, kteří se zabývali odléváním děl. Na fotografiích děl uložených ve sbírkách Vojenského historického ústavu Praha posluchačům ukázal značky slévárny na jednom z nich. „Zlomovým datem je rok 1589, kdy se značka X, symbol Výboru deseti, něco jako ministerstva obrany Benátské republiky, přestala používat,“ řekl Petr Čech. Zároveň také vysvětlil, že kanony, které byly určeny pro státní lodě, jsou označeny písmenem X nebo okřídleným lvem. Ty, které si pořídili bohatí Benátčané pro své galéry, měli jejich rodové znaky, či iniciály. „Jsou i případy, kdy jsou nalezeny zbraně, které mají místa pro iniciály prázdná, protože je zřejmě zakoupila Serenissima pro své potřeby,“ dodal Petr Čech.

Dalším archivním bádáním se podařilo zjistit, že všechna děla pochází z vraku nalezeného lovci mořských hub severně od Rhodu v roce 1869. Podle typů a ráží zbraní se nepochybně jedná o středomořskou galéru, která se podle písemných pramenů potopila roku 1653 v průběhu krétské války (1645–1669). Ačkoli děla jsou produktem benátského arzenálu, nebylo hned zřejmé, komu patřila, protože střetu se účastnilo také loďstvo Řádu sv. Jana Jeruzalémského, který neměl vlastní loděnice a válečné galéry a lodní výzbroj s výstrojí kupoval od Banátčanů. V kampani roku 1653 však johanité neztratili žádnou z galér, vrak je tedy benátský. Evidentní je, že loď byla vybavena různými typy děl vyrobených v Benátkách v časovém intervalu téměř jednoho století. To ukazuje na náročnost krétské války, která roku 1653 trvala osmým rokem a jen v kampani toho roku vypravili křesťané ze západního Středomoří do boje s osmanskou flotilou na 80 galér a dalších více jak 20 doprovodných lodí. Proto Serenissima vyzbrojovala svá plavidla děly, která byla k dispozici.

Zaujatým posluchačům Petr Čech popsal, jak při pátrání v rakouském archivu ve Vídni našel mezi materiály italsky psaný dopis, kde je detailně popsáno, kde leží vrak ztroskotané lodi. „Byla to velmi emocionální chvíle, jelikož jsem objevil přesně popsané místo, kde by vrak měl být,“ vysvětloval historik Vojenského historického ústavu Praha.

Vrak se třemi světovými prvenstvími

Podle něj má vrak má tři světová prvenství. První spočívá v tom, že v dopise rakousko-uherského Ministerstva zahraničí z 31. července 1882 adresovaném Námořní sekci Ministerstva války se pochybuje. Je to první doklad svého druhu, že by se vrak dal chápat jako archeologická památka. Druhým prvenstvím je počet námořních děl, celkem patnácti, který je největším souborem dochovaným z jednoho vraku, a prvenstvím třetím je fakt, že vrak u ostrova Symi je jediným lokalizovaným vrakem galéry ze 16. až 17. století.

Účastníci přednášky se pak vydali do expozice věnované nejstarším dějinám v II. Patře Armádního muzea Žižkov (nápis nad vchodem dějiny do roku 1740), kde je dělo vystaveno. Petr Čech na exponátu ukazoval o čem mluvil v posluchárně a upozornil i na hrbol, pod nímž je znak okřídleného

lva, tedy symbol, že dělo patřilo „státní“ benátské lodi.

<https://www.vhu.cz/benatske-lodni-kanony-kretska-valka-a-354-let-jednoho-zapomenuteho-vyroci>